

**DENGE VE
DENETLEME
AĞI**

BİRARADA.ORG

Demokrasi BAROMETRESİ

POLİTİKA BELGESİ NO: 2

9 Aralık 2013

Denge ve Denetleme Ağı Şeffaf Bütçe Uygulamalarını Talep Ediyor

Denge ve Denetleme Ağı olarak, iyi yönetim ilkelerinin siyasi karar alma süreçlerinde uygulanması için çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Denge ve denetleme ilkelerinin ne kadar önemli olduğunun temel göstergelerinden biri de, katılımcı ve şeffaf bir biçimde oluşturulduğu takdirde, toplumun milli gelir, ekonomik kalkınma, gelir dağılımı, ekonomik ve sosyal sorunlarının giderilmesi üzerinde olumlu bir etki yaratacak olan devlet bütçesinin oluşturulması ve karar aşamasıdır.

2014 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu tasarısı 24 Ekim 2012 tarihinde Plan ve Bütçe Komisyonu'nda görüşülmeye başlandı. Tasarı, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Genel Kurulu gündeminde 10 Aralık Salı günü görüşülmeye başlanacak. Bu görüşmeler bizler için neden önemli?

Bütçe en basit anlamıyla, bir ülkede toplanan gelirlerin nasıl harcanacağıının yeniden düzenlenmesidir. Gelirlerin en önemli kalemini ise vatandaşlardan toplanan vergiler oluşturmaktadır. Devlet, vatandaşlardan topladığı vergileri nasıl harcayacağını, bütçe aracılığıyla bize duyurmaktadır. Şeffaf bütçe, farklı harcama türlerine ne kadar kaynak ayrıldığı, hangi gelirlerin toplandığına

ilişkin bilgilerin açıklanması ve bir ülkedeki insanların tamamının bu bilgiye erişebilmesi anlamına gelir. **Şeffaf bütçe, yurttaşları güçlendirir; yurttaşların hükümet görevlilerini kamu kaynaklarını iyi yönetip yönetemedikleri konusunda hesap verebilir olmaya davet eder.**

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ve Uluslararası Para Fonu (IMF) gibi uluslararası kuruluşların üzerinde uzlaştığı iyi uygulamalar, ilkeler ve 2011 yılında Türkiye'nin de taraf olduğu Açık Yönetim Ortaklığı'nın deklarasyonunda da belirtildiği üzere, yerel katılımı esas alan, şeffaf ve hesap verilebilen esaslara uygun olarak düzenlenen bütçe görüşmesi demokratik ve çoğulcu bir anlayışın ana unsurlarından bir tanesidir. İyi uygulamalar ve ilkeler incelendiğinde öne çıkan unsurlar:

- 1. Yasama organı ulusal bütçenin şekillenmesinde aktif rol oynamalı.**
- 2. Bütçenin hazırlanması sırasında hükümet kanadında şeffaf ve katılımcı bir yaklaşım benimsenmeli.**
- 3. Bağımsız bir yapı etkin bütçe denetimi yapmalı.**

Bu ilkeler ışığında Denge ve Denetleme Ağı olarak önerilerimiz şunlardır:

1. Yasama organı ulusal bütçenin şekillenmesinde aktif rol oynamalı.

Hepimizi doğrudan ilgilendiren bütçenin şekillenmesinde halkın iradesini temsil eden Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM) yapılacak müzakereler büyük önem taşımaktadır. Plan ve Bütçe Komisyonu'nun bütçeyi derinlemesine müzakere edebilmesi, bütçeyi hazırlayan hükümet kanadı ve bürokratlardan bütçe ile ilgili yeterli bilgiyi edinebilmesi ve hükümete bütçe hakkında sorular yöneltebilmesi, hesap verebilirlik ilkesi açısından önemlidir.

Bu bağlamda Denge ve Denetleme Ağı olarak önerilerimiz:

- Bakanlık düzeyinde bütçe çalışma takvimi açıklanmalı. Takvim internet aracılığıyla duyurulmalı.
- Bakanlıklar bütçe hazırlıklarını yaparken sivil toplumun görüşlerini yazılı görüşler ve görüş alma toplantıları aracılığıyla almalı.
- Teknik bir konu olan bütçe kanun tasarılarının kamuoyu tarafından rahatlıkla anlaşılacak bir biçimde kısa ve açıklayıcı bir özet hazırlanarak kamuoyu ile paylaşılmalı.
- Bütçeyi oluşturan gelir ve harcamalar ayrı ayrı gösterilmeli ve bu harcamalara ilişkin kamuoyu periyodik olarak bilgilendirilmeli.

Bu bağlamda Denge ve Denetleme Ağı olarak önerilerimiz:

- Plan ve Bütçe Komisyonu'ndaki müzakere aşaması güçlendirilmeli.
- Bütçeyi müzakere etmesi için Meclis yeteri kadar zamana sahip olmalı.
- İlgili paydaşların yazılı görüşleri alınmalı, ilgili sivil toplum temsilcilerinin katılacağı görüş alma toplantıları düzenlenmeli.
- Bütçe Genel Kurul görüşmeleri internet ve televizyon üzerinden yayınlanmalı ve Genel Kurul oturumları izleyicilere açık hale getirilmeli.

2. Bütçenin hazırlanması sırasında hükümet kanadında şeffaf ve katılımcı bir yaklaşım benimsenmeli.

Demokratik bir toplumda, şeffaflık ve hesap verebilirlik bütçe görüşmelerinin ne şekilde gerçekleştirildiğiyle de yakından bağlantılıdır. Devletlerin ekonomik, politik ve sosyal konularda aldıkları kararlara ilişkin zamanında nitelikli, güvenilir bilgiye bireyler tarafından erişilebilmesi, bütçenin hazırlanması aşamasında büyük bir önem taşımaktadır. Görüşmeler esnasında şeffaflık, kamuoyunu izlenen politikalar hakkında bilgilendirecek, yönetimlerin bu politikalara uygun davranmaları için bir gözetim mekanizması oluşturacak, böylece

idarelerin hesap verebilirliğini sağlayacaktır. Şeffaflık sağlanmadığı takdirde siyasi sorumluluk, denetim, hak ve yükümlülükler yetersiz kalacaktır.

3. Bağımsız bir yapı etkin bütçe denetimi yapmalı.

Dış denetim, faaliyet ve mali istatistik değerlendirme raporları kamu harcamalarının sağlıklı yapılıp yapılmadığının izlenebilmesi açısından büyük bir öneme sahiptir. İyi uygulamalar göstermektedir ki, kurumlar tarafından yapılan harcamaları kapsamlı bir şekilde periyodik olarak yansıtan bağımsız bir denetleme mekanizması ekonomik şeffaflık açısından son derece önemlidir.

Ne yazık ki, yapı itibarıyla Türkiye'de katılımcı bir bütçe uygulamasına rastlanmamaktadır. Söz konusu bütçe çalışmalarında yasama organının aktif bir rol oynaması, yürütmenin şeffaf ve katılımcı bir yaklaşım benimsemesi ve bağımsız bir yapının etkin bütçe

Denge ve Denetleme Ağı olarak önerilerimiz:

- Harcamaları denetleyen Sayıştay raporları için gerekli olan bilgilerin ilgili kurumlar tarafından Sayıştay'a verilmesi.
- Denetleme raporlarının özellikle Meclis müzakereleri sırasında etkin bir biçimde kullanılmasının sağlanması.

denetimi yapması, denge ve denetleme ilkelerine dayanan demokratik bir Türkiye'nin ana unsurlarındandır. Güçlü bir denge ve denetleme sistemi ile evrensel hak ve özgürlüklerin anayasada garanti altına alındığı demokratik ve çoğulcu bir Türkiye için bir arada olan biz Denge ve Denetleme Ağı, kamuoyu ile siyasi iradeyi bütünleştirecek, tartışmayı, soru sormayı ve katılımı artıracak ortak bir toplumsal zeminin sağlanması için çaba göstermeye devam edeceğiz.